

ЦЕРКВА У СИСТЕМІ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН

УДК 322+0.018: 930

*Палінчак Микола Михайлович,
кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародних відносин
Ужгородського національного університету*

ЗМІСТ ТА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ»

Розкрито сутність понять державно-релігійні та державно-церковні відносини на основі системного підходу та структурного аналізу. Аналіз основних політологічних та релігієзнавчих концепцій, орієнтованих на визначення сутності взаємовідносин між державою та церквою.

Ключові слова: моделі, держава, релігія, церква, релігійна свідомість, віра, релігійна регуляція, державно-церковні відносини.

Поняття «державно-церковні відносини» дозволяє аналізувати державну політику в її релігійно-церковному напрямі та релігійно-церковну діяльність у державно-політичному напрямі як суспільно-політичну взаємодію, яка розкриває принципову можливість змін, удосконалення, оптимізації вже сформованих принципів взаємовідносин між соціально-політичними інституціями.

Аналізу сучасних моделей (типових видів) державно-церковних відносин присвячена достатня кількість наукових праць українських політологів, філософів, релігієзнавців – це праці В. Єленського [9;10], Л. Коваленко [12], О. Кулакевич [13] та ін. Значним надбанням української та європейської історіографії є численні праці співробітників Центру проблем Церкви та етноконфесійних відносин (інститут політичних та етніонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України) – М. Рибачука, О. Уткіна, М. Кирюшко та ін.; вчених кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка – В. Лубського, Т. Горбаченко та ін.; співробітників інституту філософії ім. Г.С. Сковороди – А. Колодного, Л. Филипович, П. Яроцького, О. Сагана, В.Клімова та ін.

Центральним, базовим елементом політичної системи суспільства, що формується і вдосконалюється разом з розвитком людської цивілізації, є держава. У різних політологічних теоріях поняття «держава» має неоднаковий зміст. Німецький правник Г. Кельзен ототожнював державу і право. На його думку, держава – це система відносин панування і підлеглості, де воля одних виступає як мотив для інших. Суть цих відносин полягає в тому, що вони утворюють урегульовану і впорядковану систему примусу. В такому розумінні держава – відносно централізований правопорядок. Г. Кельзен визнавав, що будь-яка держава є правовою. Німецький юрист Р. Ієрінг розробив соціологічну теорію держави. Він визначив державу як соціальну організацію примусової влади, яка забезпечує вищість суспільних інтересів над особистими [5, с. 94]. Заслугує на увагу також концепція держави іспанського правознавця Г. Песес-Барби Мартінеса, згідно з якою поняття «держава» означає не будь-яку форму політичної організації (наприклад, античну або середньовічну), а тільки ту, що виникла у Новий час. До її істотних ознак він відносить суверенну владу, раціональність адміністрації, державну власність, постійну армію, релігійний нейтралітет [5, с. 94-95].

У світовій політологічній та релігієзнавчій думці існує більше ста різних визначень релігії. З одного боку, це свідчить про складність релігійного феномена (явища), який охоплює «світ видимий та невидимий», а з другого, на визначення релігії впливає суб'єктивна орієнтація дослідника, його темперамент і навіть його розуміння добра і зла.

Слово «релігія» походить з латинської і має більше десяти значень. Їх можна згрупувати в такі поняття, як зв'язок (зв'язувати), святість (благоговіння), совість (благочестя), милосердя, святиня – предмети і місця релігійного поклоніння надприродним силам (у «невидимому світі»), а також явищам природи, суспільства, різноманітним проявам духовного життя (у «видимому світі»). У теперішньому значенні слово «релігія» незалежно від конфесійної (віросповідної) орієнтації, знайшло поширення в мовах народів Європи з XV – XVI століть.

За визначенням академічного релігієзнавства, суть релігії полягає в інтуїтивному відчутті людиною наявності в собі надприродної Вищої Сили, яка підносить її над самою собою, дає можливість відчувати себе у світі і світ у собі, свою причетність до Всесвіту. [7, с. 18-33].

Вищою цінністю в релігії виступає сам Творець, поклоніння якому видається природним, бо це поклоніння – єдина причина всього існуючого [11, с. 182-184]. За висловом Т. Аквінського, Бог є кінцевою метою людини та всього суцього у світі. Відтак, людина прагне до своєї кінцевої мети через пізнання та любов Бога [2, с.19]. Пізнання та осмислення Бога завжди було і є чи не найголовнішою проблемою віруючих. Саме те, як вони його сприймали та уявляли, визначало рівень релігійності останніх [6, с. 46-47].

Релігійна регуляція в системі вертикалі «людина – Бог» – це регуляція особливого роду: це скоріше саморегуляція, що має замкнутий на індивіда характер, практично непроникна для зовнішньої соціальної регуляції, оскільки вона прагне «усунути» віруючих з орбіти реальних регулятивних відносин [11, с. 105,181,182]. За словами С.М. Булгакова (1871-1944), людина створена для вічності й для Бога, але втрачаючи це, вона страждає. Цивілізація, створена без Бога і проти Бога, неминуче ускладнює такий стан людини. І як би не старались вчені, філософи, які б сурогати релігії вони не придумували, вони не дадуть людині того спокою, котрий дає лише жива віра в Того, Хто обіцяє: «Прийдіть до мене, і віднайдете спокій душам вашим» [3, с. 125].

Релігійна свідомість (якщо вона вільна від конфесійної обмеженості) пов'язує людину безпосередньо з вищою реальністю, відводить його до питань про Бога (ширше – трансцендентної безодні, як такої), про душу, смерть і безсмертя, першовизначеності й свободи, персональної відповідальності та спасіння за межами цього світу [25, с. 316].

Думки, що релігія є одним із факторів соціальної динаміки притримувався й інший німецький класик соціології релігії – М. Вебер. Для прикладу він наводив значення великих релігійних рухів як для диференціації основних типів суспільства, так і для створення (через інституалізацію цінностей) важливого стимулу до певних видів змін, в тому числі і в економіці. В першу чергу М. Вебер звертав увагу на значення духовних цінностей, які, на його думку, можуть бути великою силою, що впливає на соціальні зміни [32, с. 58]. Це він прекрасно відобразив також у своїй праці «Протестантська етика і дух капіталізму». М. Вебер звернув увагу на те, що релігійний фактор має значний вплив на становлення тих чи інших соціальних відносин, вводячи в них принцип рівності.

Відомий дослідник Р. Беллах упорядкував розвиток релігії у вигляді характеристичної послідовності, показавши на кожному з виділених ним етапів взаємозв'язок між формою релігії і рисами суспільства. Останньому етапу приписується також *демонополізація релігійних інститутів* і зростання відповідальності за вдосконалення власного світогляду [27, с. 128-130]. Ніколас Луманн, у свою чергу, визнав, що сучасність невпинно моделює релігію, спричиняючи також і *розвиток догматики* [29, с. 99], або теоретичного виразу релігії.

З. Фрейд, якого у нас чомусь вважали атеїстом, абсолютно чітко вказує на те, що темні людські маси без «Бога в душі» є вкрай небезпечними для людської культури і що ця культура тільки тоді й не страждає від них, поки вони «не знають, що в Бога більше не вірять» [23, с.127].

Український мислитель і політичний діяч В. Липинський наголошував на тому, що всім людям притаманні «егоїзми», а тому, «щоб збудувати і зберігати державу, треба ці

інстинкти егоїстичні обмежити, однаково як у тих, що правлять, так і тих, ким правлять» [14, с.13-14]. Наведенні вище судження, що стосуються доробку соціології релігії, мають вибіркового характеру. Їх метою є проілюструвати тезу, що релігія органічно вплетена в соціальну структуру як один із найважливіших компонентів соціуму, постійно знаходиться в тісних взаємозв'язках і взаємодії з іншими елементами суспільної архітекτονіки. Саме тому важливою проблемою є питання свободи буття релігії в суспільстві.

Для розкриття змісту та сутності взаємовідносин між державою і Церквою важливим у методологічному плані є аналіз самого поняття «державно-церковні відносини».

Поняття «державно-церковні відносини» широко вживається в науковій літературі, в таких галузях, як релігієзнавство, правознавство, політологія і теологія. При цьому й дотепер не існує наукового, обґрунтованого визначення цього поняття. Його зміст висвітлено в найзагальнішому вигляді. Слід також наголосити, що поняття «державно-церковні відносини» має важливе значення у функціональному плані для правової практики. Але, при цьому, воно набуло ще статусу правової норми, ані в міжнародно-правовому, ані у вітчизняному законодавстві. І саме така невизначеність цього поняття призводить до суб'єктивістських і однобічних його інтерпретацій.

Слід зазначити, що відомий дослідник проблеми свободи релігії К. Дьюрем наголошує на тому, що важливою є розробка точних термінів, точних формулювань для виваженої політики. Автор також наголошує, що неточні визначення у законах, що регулюють діяльність релігійних об'єднань, можуть призвести до «загрози дискримінації релігійних груп, котрі виявляються на межі визначення» [8, с. 160].

Важливе методологічне значення в контексті досліджуваної проблеми має і порада відомого вітчизняного вченого А. Колодного стосовно того, щоб понятійно-категоріальний апарат, яким ми оперуємо у своїх публікаціях, був строго науковим, конфесійно незаангажованим, толерантним. Бо ж наша наукова некоректність використовується як аргумент для розпалювання міжконфесійної ворожнечі, нетолерантності в міжконфесійних відносинах. [19, с. 9]. В зв'язку з цим, поняття «державно-церковні відносини» набуває особливого значення, коректних інтерпретацій і для цього слід здійснити його поняттєво-семантичний аналіз та розкрити теоретичні та методологічні функції.

Великого значення в процесі формування релігійних норм як норм конституцій набула так звана «конституційна термінологія». Існує велика кількість конституційних термінів, які слугують для визначення поняття «релігійна організація». Ці терміни є пропорційними до того розмаїття назв, яких вони набули впродовж тривалого процесу розвитку. В лоні християнської релігії, наприклад, всюди прийнята назва «Церква». Інші релігійні спільноти вживають такі назви як «релігійна організація, об'єднання, товариство» [30, с. 24]. Безсумнівно, при цьому діапазон значень терміну «релігійна організація» є відносно ширшим. Його визначення як організованого об'єднання прибічників, прихильників цієї релігії найкраще підкреслює сферу діяльності індивіда і релігійного колективу. Своїм радіусом поняття «релігійна організація» охоплює також Церкву, яка є певною категорією релігійного об'єднання зі специфічною для себе організаційною структурою. Ось чому, якщо ми вирішуємо користуватися терміном «Церква», то поряд з цим, паралельно, слід вживати термін «релігійна організація», або інший можливий його синонім. На думку польських правників, оптимальним визначенням, якщо не хочемо обмежуватися терміном «релігійні організації», є конструкція «Церква та інші релігійні організації», яка застосовується тоді, коли нема явної потреби конкретизації якоїсь з тих організацій або церков [31, с. 7-8].

Однією з причин відносно нечастої присутності в конституційних актах рішень про «світськість» держави є юридична невизначеність самого поняття «світськості». Але можна визначити певні риси світської держави.

По-перше, це є, безумовно, саме відокремлення держави від церкви, що є неодмінною умовою існування світської держави. Однак поняття відокремлення не вичерпує, однак,

обсягу значення, що містить у собі термін «світська держава» і являє собою його висхідний компонент, який разом з іншими встановлює розуміння світськості як суспільної засади.

По-друге – це рівноправність всіх релігійних організацій.

Наступним фактором, що формує поняття «світськості» є незалежність держави і релігійних організацій, а також їх взаємна автономія. В негативному аспекті – це конкретизація відокремлення, а в позитивному – незалежність означає визнання існування двох різних стовпів суспільства, тобто держави як політичної спільноти та релігійних організацій як релігійної спільноти. Автономія ж характеризує внутрішні відносини держави і релігійних організацій, засновані на тому, що кожна з цих спільнот сама встановлює для себе норми права і керується ними, не будучи зв'язаною зовнішнім правом.

І нарешті, наступним елементом світськості є взаємодія держави з різними релігійними організаціями у всіх галузях суспільного життя з метою співпраці задля добра для людей.

Соціологи релігії майже одноставно стверджують, що існує певна сумісність релігійних інститутів і суспільних структур, характерна для визначеного етапу суспільства. Зміни у суспільній сфері пов'язані з релігійними змінами.

Такого типу взаємозв'язки знаходилися у центрі уваги класиків. Е. Дюркгайм вказав, яким чином зміни у поділі суспільної праці, що мають місце при переході від традиційного суспільства до сучасного, змінюють одночасно і суспільне місце релігії. Недарма особи, що займалися такими зв'язками, встановили, між іншим, момент зародження релігійної індивідуалізації [28, с.115].

На сучасному етапі державотворення актуалізуються наступні питання: кому надавати право юридичної особи – Церкві, релігійним організаціям або їх центрам (управлінням); як визначити статус релігійних інституцій, незалежних від світських (державних, політичних, громадських) утворень [18, с. 131]; умови та способи укладання двобічних домовленостей між органами державної влади і центрами релігійних організацій, передбачених частиною 3, ст. 9 Закону України; усунення факту втручання у внутрішні справи релігійних організацій, що впливає з прийнятої в Законі України класифікації релігійних організацій та встановлення певних стандартів їх структури [20, с. 139].

Слід наголосити, що важливу теоретико-методологічну функцію виконує і третя складова поняття «державно-церковні відносини» – поняття «відносини». У вітчизняній науковій літературі вживаються також терміни «стосунки», «взаємини». Представник німецької класичної філософії Г.В.Ф. Гегель визначав поняття «відносини» як взаємозв'язок двох сторін, які «володіючи самостійним існуванням, почасти байдужі одна до одної, почасти ж існують завдяки одна одній і тільки в єдності цієї взаємної визначеності» [4, с. 103-104].

У контексті нашого дослідження, поняття «відносини» означає один із видів суспільних відносин, який характеризує рівень взаємозв'язків Церкви, інших релігійних організацій з державою, ступінь їх інтеграції або дезінтеграції [24, с. 163].

При цьому слід зазначити, що оскільки відносини між державою і Церквою мають характер суспільних і між-інституційних, оскільки поняття «відносини» виражає сукупність багатоманітних зв'язків, які виникають між цими суб'єктами соціальної взаємодії й водночас – характеризує державно-суспільну взаємодію як цілісність. У цьому понятті поєднуються аспекти як безпосередньої, так і опосередкованої взаємодії. Окрім того, ці відносини слід аналізувати як процес (аналогічно до понять «соціальна взаємодія», «політична взаємодія», «соціальний обмін», «політичний конфлікт»).

Необхідно також підкреслити, що взаємовідносини між державною і релігійно-церковною системами полягають не тільки у взаємодії, вони обидві впливають на інші інституції соціуму, на духовно-матеріальне життя суспільства в цілому. У загальному плані державно-церковні відносини належать до відносин соціально-правового характеру [21, с. 38].

Відома російська дослідниця Ж. Тощенко в статті «Теократія як форма взаємовідносин релігії й влади» зазначає: «Держава прагне усереднити інтереси, по-можливості нівелювати їх відмінності», саме тому державно-церковні відносини можуть мати характер саморегулювання, взаємної підтримки, напруженості або конфлікту [22, с. 7].

Горизонтальні й вертикальні відносини (публічно-владні стосунки) між державними і релігійними інституціями та окремими офіційними представниками влади і Церкви продукують та виявляють свободу і рівність учасників процесу. Останні, у цьому випадку, одночасно виступають і суб'єктами права, які набувають відповідної соціальної якості та керуються принципом взаємності як одним із провідних принципів соціального обміну.

Слід звернути дослідницьку увагу на дисертаційне дослідження українського вченого В.А. Яценка «Еволюція державно-церковних відносин в Україні». Автор, один із перших у вітчизняній науці, подає загальне визначення цього поняття: «під державно-церковними відносинами ми розуміємо взаємодію конституційно-правових та церковно-релігійних норм і відповідних інститутів, під впливом яких формуються соціально-політичні відносини в суспільстві» [26, с. 10].

В «Малій енциклопедії етнодержавознавства» державно-церковні відносини визначаються як «певна система зв'язків і стосунків, у процесі яких вирішуються різні питання, пов'язані з діяльністю органів влади і церкви, регулюванням правового становища церкви» [15, с. 221]. В «Юридичній енциклопедії» йдеться про те, що державно-церковні відносини виступають як «один із видів суспільних відносин, який характеризує рівень взаємозв'язків церкви, інших релігійних організацій з державою, ступінь їх інтеграції чи дезінтеграції» [24, с. 163]. Відомий український релігієзнавець О. Саган у підручнику «Академічне релігієзнавство» характеризує державно-церковні відносини як «сформовану на основі певних, загальноприйнятих норм, звичаїв та законів взаємодію державних чинників (особливо законодавчої та виконавчої влади) та складових релігійного комплексу» [1, с. 90-91].

Наведеним переліком майже вичерпуються наявні у науковій літературі – політологічній, юридичній, філософській, дефініції державно-церковних відносин. Кожне з цих визначень акцентує певний аспект суб'єктів відносин – соціально-політичний, правничий, філософський, кожне з них розкриває певний зміст і характерні риси цих відносин.

Таким чином, державно-церковні відносини – це сукупність форм суспільно-політичних, економічних, правових та моральних нормативних зв'язків між двома інституціями – державою і інституційними утвореннями релігійного характеру (центрами, управліннями, об'єднаннями, рухами, деномінаціями, братствами, духовними навчальними закладами), які склалися в історичному процесі, які є динамічними, регламентуються та регулюються конституційно-законодавчими актами, загальнолюдськими, демократичними і моральними принципами, традиційно усталеними для конкретної країни звичаями, є однією із складових частин внутрішньої та зовнішньої політик держави і Церкви. Тобто означені відносини характеризують рівень, глибину взаємин влади і релігійних організацій, ступінь їх інтеграції або дезінтеграції, співпраці.

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник / Під ред. проф. А. Колодного. – К.: Світ знань, 2000. – С. 90-91.
2. Аквинский Ф. Сумма теологии / Ф. Аквинский [пер. с лат.]. – Ч. 2. – К.: Эльга-Ника-Центр. – Т.1. – 576 с.
3. Булгаков С.М. Религия человекобожия в русской революции / С. М. Булгаков // Христианский социализм: Споры о судьбах России. – Новосибирск: Наука, 1991. – 350 с.
4. Гегель Г.-Ф.-Г. Философская пропедевтика. Работы разных лет [в 2 т.] / Г.-Ф.-Г. Гегель. – М.: Наука, 1973. – С. 103-104.

5. Гелей С.Д. Політологія: навч. посібн. / С. Д. Гелей, С. М. Рутар [4-е вид., перероб. і доп.]. – Львів: Світ, 2001. – 384 с.
6. Гудима А. Релігієзнавство: підр. / А.Гудима. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. – 262 с.
7. Догматичне богослов'я. – Львів: Свічадо, 1934. – С. 18-33.
8. Дюрем К. Археология международных норм религиозной свободы / К. Дюрем // Религиозная свобода. Научный ежегодник. – № 15. – К., 2010. – С. 154-161.
9. Єленський В. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформації центрально- і східноєвропейських суспільств: фокус на Україні / В. Єленський. – К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2002. – 419 с.
10. Єленський В. Є. Моделі релігійно-суспільного розвитку і державно-церковних відносин у процесі трансформації посткомуністичних країн / В. Є. Єленський. / Держава і церква: уроки минулого і проблема сьогодення. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Ужгород: «Ліра», 2003. – 224 с.
11. Заздравнова О.И. Идеология в эволюционирующем социуме. – Дис... д-ра филос. наук: 09 00 03 /Харьковский национ. ун-т радиоэлектроники. – Харьков, 2002. – 417 с.
12. Коваленко Л. Засади державно-церковних стосунків в контексті становлення віросповідного законодавства / Л. Коваленко // Релігійна свобода: свобода релігії і національна ідентичність – світовий досвід та українські проблеми. – Науковий щорічник. – К.: НПУ, 2002. – С. 139.
13. Кулакевич О. В. Історико-правовий аспект християнської церкви та держави і його значення для України / О. В. Кулакевич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія: Філософія. Політологія. – Вип. 37. – 2001. – С. 42-43.
14. Липинський В. Релігія і церква в історії України / В. Липинський. – Нью-Йорк. – 1956. – С. 13-14.
15. Мала енциклопедія етнодержавознавства. – К.: Українська видавнича спілка, 1996. – С. 221.
16. Політологія: підручник / за ред. О.І. Семківа. – 2-е вид. – Львів: Світ, 1994. – 560 с.
17. Політологія: підручник / за ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – вид. 2-е, перероб. і доп. – К.: Академія, 2003. – 528 с.
18. Релігієзнавство: навч. посіб. / за редакцією С.А. Бублика. – Юрінком Інтер, 2001. – С. 131.
19. Релігійна панорама: часопис-щомісячник. Спецвипуск. / За ред. А.Колодного. – К.– 2006. – С. 9.
20. Релігійна свобода і права людини: Правничі аспекти // Упорядник М. Мариневич [у 2 т.]. – Львів: Свічадо, 2001. – Т.2. – С. 139.
21. Сорокин П. Правовое регулирование: предмет, метод, процесс / П.Сорокин. – Правоведение. – № 4. – 2000. – С. 38.
22. Тощенко Ж.Т. Теократия как форма взаимоотношений религии и власти / Ж.Т. Тощенко // Философские науки. – 33. – 2002. – С. 7.
23. Фрейд З. Будущее одной иллюзии / З. Фрейд // Сумерки богов. – М.: 1989. – С. 127.
24. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 1999. – Т. 2. – С. 163.
25. Юркевич П.Д. Вибране [Текст] / П. Д. Юркевич ; пер. В. П. Недашківський ; упоряд., передм. й прим. А. Г. Тихолаз ; голов. ред. В. Ф. Жмир. – К. : Абрис, 1993. – 416 с.
26. Яценко А.С. Еволюція державно-церковних відносин в Україні: Дис... канд. філос. наук. 09.00.06. / А.С. Яценко / АН України ін-т філософії. – К., 1996. – 150 с.

27. Bellah R., Evolucja religijna, [w:] Sociologia religii. Antologia tekstów. Wybór i wprowadzenie W. Piwowarski / R. Bellah. – Krakow: Zakład Wydawniczy NOMOS, 1998.– S. 128-130.
28. Durkheim E. O podziale pracy społecznej / E. Durkheim. – Warszawa: Wyd. Nauk. PWN, 1999. – S. 115.
29. Luhmann N. Funccia religii / N. Luhmann. – Krakow: Zakład Wydawniczy NOMOS, 1998. – S. 99.
30. Osuchowski J. Stosunki wyznaniowe w Polsce na tle transformacji ustrojowej / J. Osuchowski. – Warszawa, 1996. – S. 24.
31. Pietzak M. Prawo Kościołów i związków wyznaniowych nierzymskokatolickich w Polsce / M. Pietzak. – Warszawa, 1997. – S. 7,8.
32. Weber M. Dzieła zebrane z sociologii religii, t. I-III / M. Weber. – Krakow: Zakład Wydawniczy NOMOS, 2000. – S. 58.

Палинчак Н. М. Содержание и сущность понятия «государственно-церковные отношения»

Критический анализ основных зарубежных и отечественных политологических, социологических и религиоведческих концепций, ориентированных на определение сути отношений между государством и церковью, их влияние на общество в целом и общественное сознание в частности. Обоснована общественная роль религии. Раскрыта суть понятия «государственно-религиозные» и «государственно-церковные отношения» на основе системного подхода и структурного анализа.

Ключевые слова: государство, религия, церковь, религиозное сознание, вера, религиозная регуляция, государственно-церковные отношения.

Palinchak N. The content and essence of the concept of «State-Church relations»

Critical analysis of the main western and Ukrainian political, sociological and religious concepts, which are oriented on the essence of state-church relations, their influence on society and social consciousness. Social role of religion is underlined. Examined the essence of the terms «state-religious» and «state-church» relations based on system and structural analysis.

Keywords: state, religion, church, religious consciousness, faith, religious regulation, state-church relations.

УДК 32:008(4УКР)

Подобєд Павло Костянтинович,
аспірант Національного педагогічного
університету ім. М. П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

Аналіз процесу політизації життя Української Православної Церкви.

Ключові слова: релігія, українське православ'я, політизація, політичний ісихазм.

Українські православні церкви є тими потужними суспільними інституціями, що нерідко виступають у ролі носіїв не лише християнських, а й культурних, історичних, ментальних, цивілізаційних та інших цінностей. Проте ці церкви мають відмінності у поглядах та оцінках подій і явищ. Саме тому їх суспільно-політичні доктрини відрізняються між собою.